

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL
DEVELOPMENT FUND

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

IOM International Organization for Migration
IOM Mezinárodní organizace pro migraci

Zpráva z dotazníkového šetření

Zmapování zájmu o nástroje efektivní návratové migrace do České republiky

Dovolte mi Vás seznámit s výsledky on-line šetření "Zmapování zájmu o nástroje efektivní návratové migrace" podpořeném z prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci projektů veřejné diplomacie. Projekt je rovněž spolufinancován EU v rámci projektu Re-Turn (www.re-migrants.eu).

Šetření probíhalo od května do srpna 2014 a setkalo se s převážně velmi pozitivní odezvou, přičemž dotazník vyplnilo 770 respondentů. Respondenty byli občané České republiky pobývající v zahraničí alespoň šest měsíců nebo ti, kteří se přestěhovali do ČR po delším pobytu v zahraničí a mají tedy čerstvou zkušenost s návratem.

Na **otázku 1.** *Domníváte se, že by pro zlepšení informovanosti o podmínkách návratu a zvýšení zájmu o návrat mohlo pomoci, pokud by byla vytvořena OFICIÁLNÍ INTERNETOVÁ STRÁNKA/PORTÁL, kde by byly umístěny ověřené, pravidelně aktualizované informace o všech aspektech případného návratu do České republiky?* **odpovědělo kladně 68% respondentů**, 17% uvedlo, že spíše souhlasí a 10 % že souhlasí. Pouze 3% uvedla že nesouhlasí a stejný počet že rozhodně nesouhlasí.

U **otázky 2.** *Na portálu byste měli zájem především o následující informace/rubriky: je vidět nejvyšší zájem o informace o zdravotní péči, sociální péči a důchodový systém.* Ale i ostatní informace projevila zájem více než polovina respondentů.

jak získat v ČR zaměstnání (odkazy na personální agentury, úřady práce, legislativu, uznávání zahraniční kvalifikace)	450
podmínky v zaměstnání (zákoník práce, bezpečnost práce, jaké doklady je třeba doložit z předchozího zaměstnání v cizině, možnosti rekvalifikací atd.)	490
zdravotní péče (systém zdravotního pojištění, dostupnost zdravotní péče, registrace u lékaře, platnost zahraničního pojištění, jaké doklady je třeba doložit ze zahraničí atd.)	620
sociální péče (systém sociální péče, nároky na dávky, jaké doklady je třeba doložit ze zahraničí)	600
důchodový systém (včetně vyplácení důchodů ze zahraničí, jaké doklady je třeba doložit ze zahraničí)	610
podmínky pro podnikání (legislativa, účetnictví, daně, podpora z EU fondů a dalších zdrojů)	490
bydlení (cenové mapy, podmínky hypoték, vzory smluv)	400
vzdělávání (systém vzdělávání všech stupňů, státní / soukromé školy, uznávání zahraničního vzdělání)	400

U **otázky 3.** *Pokud nyní využíváte ke získání informací nějaký internetový portál/y, napište, prosím, její/jejich název/adresy, abychom ji/je v případě zájmu mohli využít jako výchozí nebo jako inspiraci:* uvádíme výpis nejčastějších a odpovědí, názvů stránek: www.czechevents.net ; www.statnisprava.cz ; www.jobs.cz ; www.mpsv.cz ; www.business.center.cz ; www.cssz.cz ; www.seznam.cz ; www.mzv.cz;

Mnoho respondentů rovněž uvedlo, že nevědí o internetové stránce, kde by byly k dispozici informace užitečné při návratu do ČR:

„Neznám žádný; vyhledávám informace jednotlivě - úřad práce, VZP, ministerstva apod. ; ne ; žádné nepoužívám“

V další části dotazníku byli respondenti tázáni, které z navržených nástrojů by byly užitečné:

4. *Domníváte se, že by pro zlepšení informovanosti o podmínkách návratu a zvýšení zájmu o návrat mohlo pomoci, pokud by byla vytvořena **TELEFONNÍ INFORMAČNÍ LINKA**, na které by bylo možno získat všechny potřebné informace?* Celkově bylo **64% odpovědí kladných**, z toho 21 odpovědělo že rozhodně souhlasí, 17% že spíše souhlasí a 26% že souhlasí. Na druhou stranu odpovědělo 25% že spíše nesouhlasí a 12% že nesouhlasí rozhodně.

V odpovědi na související **otázku 5.** *Byli byste ochotni za volání na takovou linku platit hovorné, nebo by musela být zdarma?* **se polovina (47%) respondentů vyslovila pro infolinku neplacenou** (volání zdarma). Pětina (19%) by byla ochotna za volání platit. Zbývá třetina respondentů na otázku neodpověděla, což byli pravděpodobně ti, kteří linku v předchozí odpovědi nepovažovali za užitečnou.

Dalším ověřovaným nástrojem byla kancelář, kde by získali klienti po návratu komplexní informace: **6. Domníváte se, že by pro zlepšení informovanosti o podmínkách návratu a zjednodušení samotného návratu mohlo pomoci, pokud by byl vytvořen tzv. ONE STOP SHOP?**

Téměř **polovina respondentů (42%) rozhodně** souhlasila se zřízením kanceláře, dalších **26% spíše souhlasilo a 22% souhlasilo**. Pouze 8% spíše nesouhlasilo a 3% rozhodně nesouhlasila.

Protože mnoho výzkumů dokazuje, že občané chtějí založit po návratu vlastní byznys, dotazovali jsme se rovněž na užitečnost kurzů, které již nyní fungují v ČR pro jiné cílové skupiny. **7. Domníváte se, že by pro zvýšení zájmu o návrat mohlo pomoci, pokud by vznikly státem hrazené KURZY PRO START PODNIKÁNÍ?** I zde převažovaly výrazně pozitivní odpovědi - **29% rozhodně souhlasilo, 30% spíše souhlasilo, 19% souhlasilo**. 17% spíše a 5% rozhodně nesouhlasilo.

Posledním z navrhovaných nástrojů byli tzv. velvyslanci úspěšného návratu: **8. Domníváte se, že by pro zlepšení informovanosti o podmínkách návratu a zvýšení zájmu o návrat mohlo pomoci, pokud by byla vytvořena funkce tzv. AMBASADORŮ ÚSPĚŠNÉHO NÁVRATU?** Oproti 19% spíše a 8% rozhodně nesouhlasných odpovědí bylo **celkem 73% pozitivních** (25% souhlasilo, 31% spíše, 17% rozhodně).

Odpovědi z první části dotazníku se potvrdily v části následující, kdy respondenti přímo vzájemně hodnotili potřebnost jednotlivých výše uvedených nástrojů. **9. Nyní,**

prosím, označte, který z těchto výše uvedených nástrojů je podle Vašeho názoru nejvíce potřebný a naopak nejméně potřebný:

Za výrazně nejpotřebnější byl považován Internetový portál s ucelenými informacemi, který označilo jako nejvíce potřebný 74% odpovídajících. Jako potřebné se rovněž umístily One Stop Shop a Kurzy podnikání. Za méně potřebné byly označeny Telefonní linka a Ambasadoři, které 45% odpovídajících označilo jako nejméně potřebné.

Ve třetí obecnější části odpovídali občané na otázku: **10. *Domníváte se, že by Česká republika (myšleno státní instituce, ministerstva a úřady) mohla a měla ještě jinak podpořit návrat českých občanů ze zahraničí?***

Otázka měla přitom dvě části. První část zněla, zda by se měly instituce *Vyjadřovat aktivněji prostřednictvím médií a dalších propagačních prostředků zájem o návrat českých občanů ze zahraničí (aktivity namířit přímo na občany v zahraničí).*

Kladně odpovědělo na otázku 70% respondentů, 8% odpovědělo negativně a 22% odpovědělo, že neví.

Jen o trochu méně respondentů (66%) odpovědělo kladně (9% negativně a 22% nevědělo) na stejnou otázku, ale zaměřenou na podporu informačních a dalších aktivit zaměřených na českou veřejnost: *Vyjadřovat aktivněji prostřednictvím médií a dalších propagačních prostředků zájem o návrat českých občanů ze zahraničí (aktivity namířeny na veřejnost v České republice, tak aby si více uvědomila potenciál a přínosy navracejících se občanů).*

V poslední části dotazníku měli respondenti možnost napsat své návrhy: **11. *Prosím, zde případně uveďte stručně další návrhy, připomínky, informace, které by mohly být využity při plánování a realizaci aktivní návratové politiky.*** Níže je uveden výběr nejzajímavějších návrhů a dalších připomínek od respondentů. Některé byly drobně redakčně upraveny/zkráceny. Věříme, že autoři nemají problém s jejich anonymním zveřejněním.

Danove zvyhodneni jako motivace pro prestehovani do CR na 5-10 let viz. System v Nizozemi. nemela jsem finančni motivaci pro návrat jen motivaci vidět se s rodinou.

Vytvorit fond kompenzujici rozdil prokazaneho prijmu v zahranici a mozny příjem po navratu do Ceske republiky.

Snizeni byrokracie obecne by jiste pomohlo.

Dalsi podstatna vec, ktera nemotivuje k navratu do CR, je nedostupnost pece o predskolni deti. Rodiny s malymi detmi se rozhodne vracet nebudou, kdyz zcela jiste vedi, ze pro deti (alespon ty mladsí 3 let) nedostanou misto ve skolce, nebo budou muset platit skolku soukromou, pripadne jeden z rodicu bude muset zustat doma. A i kdyz pro starsi deti misto dostanou, kvalita bude nesrovnatelne nizsi. S tim souvisi nedostupnost zkracenyh uvazku-kdyz uz jednou deti ve skolce jsou, musi vetsina rodicu pracovat na 100% uvazku, coz rodinny zivot zrovna neusnadni.

Dalsi vec je flexibilni rodicovska dovolena, sdilena obema rodici.

Usnadneni rodinneho zivota a dostupnost a kvalita pece o male deti je to hlavni, co by se melo resit, chce-li CR podporit navrat svych obcanu, z nichz mnozi jsou jiste casto prave ve veku, kdy nejake male deti maji.

Reference o kulturnich a socialnich institucich (akcich) pro lepsi adaptaci a zarazeni do bezneho zivota a vytvoreni novych lidskych vztahu a kontaktu.

Kancelář kde se všechno dá vyřešit v jednom místě nebo aspoň je informovaný pracovník a člověk nemusí volat zvlášť pro každou informaci je fakt super.

Kancelář a pomoc je super nápad, ale ještě je třeba mít důvod se vrátit.

CR bohužel v mnoha případech, zvláště v pomáhajících a vzdělávacích profesích nenabízí zdaleka takové platové a životní podmínky jako v jiných vyspělých zemích - pokud se toto nezmení, jakékoli informační portály a one-stop shopy jsou zbytečné. Pokud se ale přesto občan rozhodne se do CR

vratit (treba kvůli rodině), tak zjednodušení papírování a administrativy by rozhodně pomohlo, případně možnost pozdat oprávněného pracovníka toto vyřídit za ně.

Nedomnívám se, že jakákoli služba je více atraktivnější, pokud je zdarma (to ti, kteří se vrací ze zahraničí rozhodně vědí a nic takového neočekávají), spíše to vede k neefektivitě. Pokud se někdo "uchytil" v zahraničí, bude váhat s návratem a v takovém případě podpora v nepřehledném prostředí v ČR jistě pomůže.

Především by bylo záhodno osvětově změnit negativní postoj většiny českého obyvatelstva vůči exulantům i emigrantům. Je vskutku otázka, zdali i čeští politici mají zájem na tom, aby se emigranti vraceli a tvořivě se zapojili do kulturního i hospodářského života státu. Upřímně o tom pochybuji, na základě zkušenosti vlastní i mých přátel.

Informovanost v zahraničí je podle mého názoru nejdůležitější. pro funkci ambasadora by bylo nutné, aby se mu podařilo proniknout do všech vrstev krajanů..nejen inzerce ci místo působení přes ambasadu.

Zapojení tzv. ambasadora je moc dobře = lidé spíše uverí živé osobě než placené instituci. nějaké 'společné' bydlení pro navrátníky se, kde se lidé potkávají se stejně smýšlejícími občany podporuje kompetitivnost a motivuje lidi se aktivně zapojit do života do země, do které se vrátili. domluvit se s firmami, které hledají občany se zkušeností v zahraničí, ac kvůli jazyku, ci specializaci, kterou se zabývali = win-win situace pro osobu i firmu. portal by měl chodit jako aplikace k mobilnímu telefonu, nejlépe zdarma.

Případný návrat ztěžuje obrovská byrokracie na úřadech, tato zátěž je zejména pro starší občany, exulanty ze 68. r., neúměrná a odrazuje už dopředu. Dále je to sociální a zdravotní péče, opět zejména ve vztahu k těmto starším a starým občanům.

Domnívám se, že největšími překážkami možných návratů Čechů z USA jsou 1) výrazně nižší příjem v ČR a 2) složitost celého procesu, kdy o stěhování například přemyslí rodina, kde je matka česká, otec American, a děti mají dvojí občanství. Nejde tedy jen o Čechy vracící se domů, ale tak jejich rodinné příslušníky, kteří často nejsou českými občany - a na které platí jiná pravidla. 3) Částečně jde také o postoj české (slovenské) veřejnosti: někteří krajané se při návštěvách v ČR setkávají s negativním, podezřivým, až někdy zavistivým přístupem veřejnosti k někomu, kdo odešel do zahraničí. Proto myslím, že je třeba také informovat veřejnost v ČR. Dale se domnívám, že velkým zdrojem informací pro Čechy v zahraničí jsou jejich příbuzní žijící v ČR. Proto by se tedy měla zmiňována webová stránka inzerovat také velmi výrazně v českých médiích (CT a Český rozhlas, ale i jiná média) - a ti příbuzní by pak jistě rychle informaci předali svým "vystěhovalcům."

Ja bych jenom dodal, zda je opravdu potřebné podporovat někoho aby přijel zpátky domů. Měli bychom být rádi, že pracují v zahraničí a přinášejí peníze do ČR. Ja jsem pro podporu odchodu lidí do zahraničí a ne naopak.

Myslím si, že vytváření specifického portálu je ztrátou času. Spíše bych přidal zvláštní sekci do již existujícího portálu: <http://www.statnisprava.cz/>. Něco po vzoru: <https://www.ch.ch/>

Uvest zvlastni kapitolu pro ty, kteri se vraci do CR aby tam stravili duchod.

Portal staci, max. One Shop Stop. Ostatni nemusi byt. Navrat se podpori predevsim rozumnymi zakony a jejich uziti v praxi!

CELKOVÁ EVALUACE

Výše uvedené odpovědi a další informace respondentů vypovídají o skutečnosti, že mezi občany ČR dlouhodobě pobývajícími v zahraničí, stejně jako mezi těmi, kteří se nedávno vrátili, existuje výrazný zájem o informace a nástroje, které by jim usnadnily návrat.

Potvrdila se zjištění z projektu Re-Turn, že neexistuje jeden systematizovaný zdroj, který by mohl podat klientům komplexní informace. V zahraničí (např. Slovensko, Polsko aj.) přitom takové zdroje stát provozuje a to formou různých nástrojů.

Nástroje byly pilotně v různých zemích včetně ČR zkušeny v rámci projektu Re-Turn (detailní analýza je dostupná na www.re-migrants.eu)

Za nejvhodnější a přitom velmi potřebný nástroj respondenti označili internetovou stránku/portál, kde by byly umístěny ověřené, pravidelně aktualizované informace o všech aspektech případného návratu do České republiky. Potvrdilo se, že klienti jsou nyní nuceni vyhledávat informace z mnoha různých zdrojů, což je časově náročné.

Jak ukazují i zahraniční zkušenosti, vytvoření a provoz internetové stránky přitom vzhledem k efektivitě nevyžadují příliš vysoké náklady. Případně lze vytvořit pouze sekci na již existujících stránkách, jako například www.czech.cz nebo

www.domavcr.cz . Na tuto sekci by poté byly namířeny odkazy z mnoha nyní existujících zdrojů a byla systematicky propagována.

Jako druhý nejužitečnější nástroj respondenti označili tzv. **ONE STOP SHOP**, tedy kancelář, kde by získali klienti po návratu kompletní informace. I tato kancelář by nemusela znamenat nový úřad, ale mohlo by jít pouze o propojení s již fungující kanceláří, jako je například síť EURES. Ideální by samozřejmě bylo, pokud by zaměstnanci mohli poskytnout klientovi plný servis v tom, že by namísto něj zajistili komunikaci se všemi úřady. Ale i pokud by v počáteční fázi nebylo možné za klienta vyřídit veškerou dokumentaci a pouze se zde dozvěděl veškeré potřebné informace a kontakty, byla by tato kancelář přínosem.

Taková kancelář by mohla současně provozovat i internetový portál a **Informační telefonní linku**, pro jejíž užitečnost se vyslovila rovněž velká část respondentů. U telefonní linky jsou spojeny náklady na volání (zvláště ze zahraničí), protože jen pětina respondentů uvedla, že by byla ochotna za volání platit (cca polovina byla přímo pro zavedení bezplatné linky).

Jak dále z dotazníku vyplynulo, **nejvyšší zájem je o informace o zdravotní péči, sociální péči a důchodový systém. Ale rovněž přínosné by bylo i propojit zdroje s nabídkami zaměstnání v ČR a s informacemi o podnikání.** Většina respondentů souhlasila v této souvislosti s užitečností **kurzů pro začínající podnikatele**. Takové kurzy existují v zahraničí s cílem pomoci občanům vracejícím se ze zahraničí s orientací v podnikatelském prostředí (poradenství o legislativě, účetnictví, daních, možnostech investování, příprava podnikatelského plánu, dotační poradenství atd.). Podobné kurzy přitom již nyní poskytují úřady práce i privátní společnosti (často za využití prostředků EU jako OPLZZ).

Pozitivně se respondenti vyjádřili i k fungování tzv. **Ambasadorů návratové migrace** (v zahraničí používaný koncept funkce, kdy tzv. ambasador – například vyškolený státní úředník, nebo v zemi známý a respektovaný krajan atd. aktivně - na internetu, v médiích, na kulturních krajaňských akcích atd. - oslovuje české občany v zahraničí s informacemi o zájmu ČR o jejich návrat a s potřebnými informacemi pro

potenciální návrat). V porovnání s výše uvedenými nástroji však respondenti označili funkci ambasadorů jako nejméně potřebnou.

Současně je jedním z jednoznačných závěrů analýzy výsledků, že **státní instituce, ministerstva a úřady, by se měly vyjadřovat aktivněji prostřednictvím médií a dalších propagačních prostředků zájem o návrat českých občanů ze zahraničí. A to jak vůči svým krajanům v zahraničí tak i vůči veřejnosti v České republice, tak aby si více uvědomila potenciál a přínosy navracejících se občanů.**

Za tým IOM Praha a projektu Re-Turn ještě jednou děkuji za spolupráci při vyplňování dotazníku.

Jsem s pozdravem

Mgr. Jan Schroth

IOM Praha
Čechova 23, 170 00 Praha 7
Telefon: +420 2 3337 0160
E- mail : prague@iom.int
Bankovní spojení : ČSOB - HPP1, č.úctu : 0577356423/0300